

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6969263>

***Недоліки роботи засобів машинного перекладу при опрацюванні
вузькоспеціалізованої термінології***

Шейн І. О., студент,

*науковий керівник – канд. філол. наук, професор Рижкова В. В.
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Очевидним фактом є те, що умови сучасного глобалізованого світу формують значний попит на інформаційну забезпеченість. Мобільність і розповсюдження даних щодо науково-технічного прогресу можливі за умови якісної й оперативної перекладацької діяльності. З цього випливає актуальність засобів машинного перекладу як способу підвищення продуктивності роботи перекладачів-фахівців. Тим не менш, на особливу увагу заслуговують очевидні недоліки таких програм.

Мета дослідження полягає у визначенні того, котрі саме проблеми постають при застосуванні засобів машинного перекладу в текстах, що містять вузькоспеціалізовану професійну лексику. Основне завдання – проаналізувати варіації машинного перекладу мовних одиниць технічного спрямування на рівнях словосполучення й речення й з'ясувати, які вади перекладу є найпоширенішими.

З'ясовано, що помилки машинного перекладу українською мовою з англійської спричинені переважно явищами багатозначності й полісемії останньої, а також недосконалими алгоритмами виокремлення меж мовної одиниці в технічних текстах і необхідності добірки контекстуально коректного еквівалента.

У результаті аналізу опрацювання технічних текстів засобами машинного перекладу визначено, що основний недолік полягає в неможливості комп'ютерної програми правильно розпізнати лексичну одиницю як термін і, як наслідок, її послівний переклад. Наприклад, такі визначення, як “air change” або “fuel starvation”, котрі в авіаційній галузі позначають повітрообмін і нестачу палива, машинні перекладачі подають як «зміна повітря» і «паливне голодування» відповідно.

Значна проблема, спричинена багатозначністю більшості лексичних одиниць англійської мови, полягає в доборі програмою не коректного еквівалента – технічного терміну, а загальноживаного слова із нейтральним значенням. Наприклад, поняття “to ventilate” в технічному тексті некоректно передавати українським дієсловом «провітрювати», оскільки семантично точнішим є формальний англіцизм «вентилювати», незважаючи на те, що обидва варіанти зафіксовані в словниках.

Важливим аспектом при роботі з машинними перекладачами є мовний рівень, що опрацьовується. Іноді такі засоби можуть бути

прийнятними у випадку роботи зі сталими виразами у вигляді словосполучень із метою розуміння загального смислового значення. Деякі мовні одиниці, що зазнали детермінологізації, можуть бути перекладені програмою цілком задовільно, оскільки є широкоживаними й розповсюдженими. Наприклад, вирази “safety precaution” або take off position” автоперекладачі правильно визначили як «заходи безпеки» і «злітне положення» відповідно.

Тим не менш, визначено, що на інших рівнях мовних одиниць поширеними є наступні види помилок:

- синтаксичні зміни, що призводять до спотворення змісту;
- тавтологічність і певна штучність перекладеного тексту;
- некоректне розпізнавання багатокomпонентних термінів як окремих мовних одиниць.

Наприклад, вихідне речення англійською мовою має наступний вигляд: “Probability of catastrophic fatigue failure is extremely remote within a replacement time”. Зважаючи на належність цього фрагменту до авіаційної галузі, задовільний переклад, виконаний фахівцем, наступний: «Імовірність утомного руйнування маловірогідна в межах терміну заміни». Однак, деякі засоби машинного перекладу змінюють синтаксичну структуру речення й перетворюють поняття «утомне руйнування» на «збій втоми», що спотворює зміст перекладу й позбавляє його логічності.

Окрім цього, варто взяти до уваги різницю науково-писемного мовлення англійської та української мов, де слід зважати на нерівномірність багатозначності термінів, що вимагає застосування прийомів генералізації або, навпаки, розширення значення вихідної лексики. Наприклад, у галузі авіації англійський термін «doors» недостатньо передати українською мовою прямим відповідником «двері», а доречніше уточнити значення виразом «двері і люки».

Таким чином, можна зробити висновок, що найпоширенішими недоліками роботи машинних перекладачів із спеціалізованими технічними текстами вважаються:

- неспроможність програм у всіх випадках розпізнавати компоненти терміну як єдине ціле;
- добирати відповідник згідно з тематикою тексту;
- зберігати синтаксичну логіку, не призводячи до викривлення змісту.

Отже, удосконалення алгоритмів засобів машинного перекладу залишається актуальним і потребує глибшого дослідження.